

Spor etter fisk, datamaskiner, ord og tid

Thomas Hylland Eriksen

I et par-tre år har jeg skrevet en månedlig spalte i *Magasinet*, Dagbladets lørdagsbilag. Tanken bak spalten er at samfunnsvitere skal bruke sine fagkunnskaper på andre måter enn de er vant til. Ideen er ... glimrende. Sjangeren er mini-essayet. Maksimumslengde er 5000 tegn. Det er vanskeligere å skrive kort enn langt, og jeg bruker nesten alltid like lang tid på å stryke som på å skrive. Her er noen spor. Jeg husker ikke nøyaktig når de stod på trykk, og derfor er listen alfabetisk og ikke kronologisk. Mer kommer når jeg får ryddet i harddiskene mine.

Oktober 2007
THE

Emballasje

Når fremtidens arkeologer skal gjøre opp status over vår sivilisasjon, kommer det meste til å handle om emballasje.

Jeg måtte kjøpe nytt videokamera i sommer. Det forrige, hele fire år gammelt, døde. Forrige gang noe lignende skjedde, sendte jeg kameraet til reparasjon, men da jeg fikk regningen, skjønnte jeg at det eneste fornuftige er å kjøpe nytt. Å kaste er forlenget blitt billigere enn å reparere.

Kameraet kom i en mellomstor eske, men jeg er en dreven forbruker og visste at esken stort sett inneholdt luft, papp, isopor og plast.

God innpakning selger. Det finnes datamaskiner som kommer i esker som er så vakre at man beholder dem lenge etter at maskinen er sendt videre nedover i bedriften. Dårlig innpakning, derimot -- var det ikke en sak i avisene om den meningsløse pappen rundt yoghurtbegrene for litt siden? En gang i tiden laget Odd Børretzen en parodi på en sur gammel mann, som ergret seg over at man ikke lenger ganske enkelt kunne kjøpe seg en kopp kaffe på Vestfoldbanen. Å neida! Bestilte man en kopp kaffe, dannet det seg i etterkant et helt lite fjell av emballasje på det lille klappbordet -- et pappkrus, en tom sukkerpose, et lite fløtebeget, en plastskje og en serviett med Narvesen-logo. Overflødig herk!

Mye emballasje er som pappen rundt videokameraet, dens viktigste funksjon er at den blåser opp varens størrelse. På en del matvarer står det derfor en forklaring med stor skrift på pakken, om at esken kanskje ikke fremstår som helt full, men at dette i så fall bare kommer av at innholdet er blitt komprimert ved transport. (Det er lov å prøve seg!) Eller man kjøper et dyrt dataspill i en fargerik pappeske som inneholder 90% luft og en DVD-plate. Men i vår verden glir det virtuelle og det virkelige over i hverandre, drøm og virkelighet blander seg, og når vi går i butikken, kjøper vi som oftest ti prosent nytte og nitti prosent drøm. Så om ingen lar seg lure, er det heller ingen som blir lurt.

Innpakningens betydning skal ikke undervurderes. I Japan spiller det visstnok liten rolle hva man gir, bare pakken er forseggjort og vakker. Da jeg for mange år siden skulle gi noen et gaveabonnement til jul og syntes pakken dermed ble litt smålåten, foreslo en venn at jeg skulle legge abonnementskortet inn i en gigantisk pappeske med en stor stein inni, innpakket i overdådig gavepapir med bånd og rysjer.

God emballasje er fristende, men den har et kort liv som vare. I det øyeblikk innholdet er pakket ut og tatt i bruk, blir den magiske pappen, plasten eller papiret plutselig til søppel. Noen ganger, som hvis man har kjøpt et større elektrisk apparat som blir levert sammen med betydelige mengder isopor og papp, for ikke å snakke om resultatet av et helt alminnelig besøk på IKEA (lite stuemøbel, fjell av papp i gangen), oppstår alltid et problem. Emballasjen tar for stor plass til å gå i den vanlige søpla, og man hadde strengt tatt ikke tenkt seg på dynga, eller gjenvinningsstasjonen som det nå heter, de nærmeste dagene.

Jeg vet om mennesker som løser dette problemet ved å beholde all emballasje.

Mixmasteren de kjøpte for tyve år siden legges fremdeles inn i pappesken fra Philips når den ikke er i bruk, videospillerens eske står i kjelleren, full av julepynt, og de har et høyt tårn av tomme og omhyggelig rengjorte isbokser, som de påstår at de skal fylle med rørte multer og middagsrester til nedfrysing. Noen har til og med førti år gamle melkeflasker stående i kjelleren.

De fleste av oss er mindre puritanske. Vi kaster, og ikke bare emballasje. Med ujevne mellomrom lages det reportasjer om mennesker i vårt samfunn som lever av å samle fullt brukbare ting, mat og klær i søpla. En studie av amerikanske uteliggere viste for noen år siden at de mest rutinerte av dem alltid gikk i nye klær, hadde fungerende lommedatamaskiner av nest siste modell og spiste iskrem flere ganger ukentlig (!) --- det gjaldt bare å vite hvilke søppelkasser man skulle undersøke når man var ute på runden.

Jeg har sett byslummer der folk klarer seg etter forholdene bra (ingen sult, alle har klær, de tar seg en fest nå og da), og hvor barnas fineste leker er laget av ... emballasje. Tomme fyrstikkesker, trådsneller og pappesker er gjengangere. Så kaster man et blikk på husene de bor i, og oppdager at de også delvis er bygget av emballasje. Fundamentet er snekret av planker fra trekasser, høyere oppe er det tykk papp og kanskje noen gamle reklameplakater i blikk og aluminium, og vindusrutene er av gjennomsiktig plast.

Selvfølgelig etterlater det en uggen følelse å kaste slike mengder av emballasje som vi gjør i dette overflodsamfunnet. I en perfekt verden ville all emballasje enten kunne selges til nærbutikken (etter samme prinsipp som tomflasker), omdanne seg til førsteklasses kompost i løpet av en ukes tid, eller -- enda bedre -- gå over i gassform når den hadde gjort nytten.

Er det ingen som samler på flaskekorker og servietter lenger?